



Yukarıkızılan Köyü Ağzından Derleme Sözlüğü'ne Katkılar
Contributions to Compilation Lexicon from Yukarıkızılan Village

Abdullah EREN¹

Abdulkadir ÖZTÜRK²

Geliş Tarihi: 20.10.2017 / Düzenleme Tarihi: 20.11.2017 / Kabul Tarihi: 23.11.2017

Özet

Cumhuriyet öncesinde başlayan Anadolu ağız çalışmaları, 20. yüzyılın ortalarında hız kazanarak günümüze kadar devam etmiştir. Bu çalışmaların amacı ağızlarda yaşayan ancak yazılı kaynaklara geçmeyen kelimelerin tespiti ve kayıt altına alınması olmuştur. Geçmişten getirilen birikimler, bu çalışmalara hayatını vakfeden dilcilerin önderlikleri, gelişen teknolojik imkânlar, verilen kurumsal destekler günümüz derleme çalışmalarını ileri seviyelere taşımıştır. Bununla birlikte Türk Dil Kurumunun bu alanda ortaya koyduğu faaliyetler neticesinde de ağız araştırmaları önemli ölçüde ivme yakalamıştır. 12 ciltlik Derleme Sözlüğü ile başlatılan ve devamında Türkiye Türkçesi Ağızları Sözlüğü adı altında genel ağız aktarılan kelimeler kayıt altına alınmıştır.

Bu çalışmalar büyük önem taşımakla birlikte Anadolu ağızlarından daha derlenmeyen, kayıt altına alınmayan pek çok kelimenin de olduğunu unutmamak gerekir. Bu doğrultuda yapılacak derleme çalışmaları ile Türkçenin söz varlığı zenginleştirilecektir.

Bu çalışmada, Ordu ili Ulubey ilçesi ağzından tespit edilen ve Derleme Sözlüğü'nde yer almayan ya da yer almakla birlikte farklı anlamlar taşıyan kelimelere yer verilerek Derleme Sözlüğü'ne katkılar yapılacaktır.

Anahtar kelimeler: Ordu, Ulubey, Derleme Sözlüğü, Türkiye Türkçesi Ağızları, Söz Varlığı

Abstract

Anatolian oral studies, which started before the republic period, became important in the mid-20th century and continued until today. These studies were aimed at detecting and recording the words existing in dialects but not written sources. The experiences of the past, the technological opportunities that are developing, the institutional support given and the leadership of the linguists who devoted their lives to this field have advanced the compilation studies today. In addition to that, as a result of the activities that the Turkish Language Association has carried out in this area, oral dialect researches have gained a significant importance. Words that were determined first with the 12-volume Compilation Lexicon and transferred to the common ground named Turkish Dialects Dictionary were recorded.

These studies are of great importance and it is critical not to forget that there are many words that are not compiled and recorded living in Anatolian dialects. With the compilation studies to be done in this direction, Turkish vocabulary will be enriched. In the present study, the units which are found in the dialect of Ulubey district in Ordu province and which are either not included in the compilation dictionary in any shape or form or are included with a different meaning were examined. By this way, contributions will be made to the compilation dictionary.

Key Words: Ordu, Ulubey, Compilation Dictionary, Turkish Dialects, Lexicon

Giriş

19. yüzyılın ortalarından günümüze dek derleme, inceleme, karşılaştırma ve sınıflandırma niteliği taşıyan birçok çalışma yapılmıştır. Bazı yabancı bilim adamlarının, kimi şehir ve kasaba ağızlarıyla ilgili yapmış oldukları küçük araştırmalar ile başlayan Anadolu ağız çalışmaları Cumhuriyetin ilk çeyreği içerisinde Ahmet Caferoğlu'nun çalışmaları ve önderliğinde devam etmiştir. Yine ilerleyen yıllarda Zeynep Korkmaz başta olmak üzere Selahattin Olcay, Turgut Günay, Ahmet Bican Ercilasun, Tuncer Gülensoy, Hamza Zülfiyar, Efrasiyap Gemalmaz, Ahmet Buran, Paki Küçük, Ahmet Günşen, Sadi H. Nakiboğlu, Ayşen Kılıç, Hülya Pilancı ve Mükim Sağır gibi dilcilerin lisansüstü çalışmalarıyla Türkiye'deki bilimsel ağız çalışmaları önemli yol katetmiştir. Anadolu ağızlarını konu alan ağız araştırmaların böyle bir tarihî geçmişi bulunmaktadır.

¹ Prof. Dr., Ordu Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü. Ordu, Türkiye.

E-Posta: abdullaheren@odu.edu.tr

² Yrd. Doç. Dr., Ordu Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü. Ordu, Türkiye.

E-Posta: akadirozturk@odu.edu.tr

Ancak gelişen teknoloji, bilimsel çalışmaların hızı ve kalitesi, iyileşen ekonomik şartlar, ulaşım ağının gelişmesi, kurumların çalışmalarına verdikleri destekler, disiplinlerarası araştırma-geliştirme faaliyetlerinin artması gibi nedenlere bağlı olarak Türkiye’de ağız araştırmaları geçmişe oranla ileri seviyelere ulaşmıştır (Gülensoy 1999: 16-17; Karahan 1999: 24). 21. yüzyıl ile birlikte sahalar daraltılmak suretiyle ilçe, kasaba, köy bazında yüzlerce lisansüstü çalışmalar yapılmış ve yapılmaya da devam etmektedir.

Türk Dil Kurumu’nun kurulmasıyla birlikte Anadolu ağızlarından derleme faaliyetleri ve buna bağlı sözlüklerin meydana getirilmesi çalışmaları 1934 yılında başlamıştır. *Tarama Dergisi I-II* (1934), *Söz Derleme Dergisi I-VI* (1939-1957), *Türkiye’de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü I-XII* (1963-1981) çalışmalarıyla ağız araştırmalarına (TDK) öncülük etmiştir. Öyle ki TDK, www.tdk.org.tr internet adresinden *Türkiye Türkçesi Ağızları Sözlüğü* adı altında ağızlara ait kelimeleri genel ağ ortamına aktararak hizmete sunmuştur.

1963-1981 yılları arasında hazırlanan 12 ciltlik *Derleme Sözlüğü*, o dönemin şartlarında Anadolu ağızlarından tespit edilen yüz binden fazla madde başı kelimeye yer vermektedir. Ancak bu sözlüğe ya hiç girmeyen ya da sözlükteki anlamlarından daha farklı anlamlara sahip pek çok kelimenin ağızlarda kullanılmaya devam ettiği de bir gerçektir. Bu doğrultuda son yıllarda yapılan onlarca bilimsel çalışma ile *Derleme Sözlüğü*’ne katkılar verilmektedir.

Derleme Sözlüğü’nde, Ordu ilinden derlenen 4310 madde başı kelime yer almaktadır. Bu kelimelerin büyük bir bölümü Ünye bölgesinden derlenen kelimelerdir. Ulubey ilçesi ve köylerinden derlenen yaklaşık 450 kelime de bu sözlükte yerini almıştır.

Orta Karadeniz bölgesi içerisinde yer alan Ordu yöresinin tarihi milat öncesine kadar uzanmaktadır. Ordu’da tarihî dönemlerden kalma pek çok yapıt ile birlikte özellikle son yıllarda yapılan arkeolojik çalışmalar neticesinde ortaya çıkarılan *Esatlı Yazıtları*, *Kurul Kalesi* gibi buluntular tarihe ışık tutmaktadır.

Günümüzde Ordu iline bağlı Ulubey ilçesinin, 15. yüzyılda *Sevdeşlü* köyü ile ilişkili olduğu ve sonrasında 1547 ve 1613 yıllarındaki Tahrir Defterleri kayıtlarına göre *Nahiye-i Ulubey* olarak adlandırıldığı ve 1958 yılında Ulubey’in ilçe olduğu tarihî kaynaklarla ortaya konulmaktadır (Baş 2012: 153-155). Ulubey ilçesinin bir köyü olan ve Yukarıkızıl köyü bu çalışmaya konu olmuştur. Bu köy, Ulubey’in güneyinde Gököy ilçesi sınırında, 2016 verilerine göre 1.057 nüfuslu bir köydür. Arazi yapısı dağlık ve engebeli olup başlıca geçim kaynağı fındık tarımıdır. İş ve eğitim amaçlı olarak köyden şehir merkezine doğru göçler devam etmektedir. Çoğu orta yaş ve üzeri olan köy sakinleri konuşmalarında yöresel ağız özelliklerini yansıtmaktadırlar.

Bu çalışmada, Ulubey Yukarıkızıl köyü sakinlerinden Abdullah Gençosmanoğlu (85), Hatun Gençosmanoğlu (81), Ayşe Baybaba (66), Mehmet Eren (63) ve Ayşe Eren (67)’den derlenen malzeme içerisinde *Türkiye’de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü*’nde Ordu ağzına ait kelimeler arasında yer almayan veya farklı anlam ve şekillerde bulunan kelimeler iki grupta değerlendirilmiştir. Bunlar, *Derleme Sözlüğü’nde Bulunmayan Kelime ve Deyimler* ve *Derleme Sözlüğü’nde Anlamları Farklı Olan Kelimeler* başlıkları altında sınıflandırılarak sunulmaktadır.

Derleme Sözlüğü’nde Bulunmayan Kelime ve Deyimler

A. İsim Soylu Kelimeler

âşar: beddua

- *aldın mı âşarı?*

aşkana: mutfak

- *aşkanadan taşı getir.*

at osurü: bir mantar cinsi

- *at osurüna oturmuş.*

badöra: kalın kir tabakası

- *ayakları badöra bālamış.*

bi gatla: üstünkörü

- *yatā bi gatla serdim.*

cēle: kemirgen bir hayvan, zayıf kişiler için kullanılan bir benzetme unsuru

- *ben görmiyeli cēle gibi olmuşun.*

ciniviz: açık göz, kurnaz

- *az ciniviz deylsin.*

cîr: yerinme

- *sende bu cîr niye?*

cöke: cüce, kısa boylu

- *sen niye bõle cöke galdın?*

cülleyik: bir kuş cinsi

- *baççadan cülleyik sesi geliye.*

cürebe: cüce, kısa boylu

- *çocuk cürebe galu diye gorkdum.*

çakıl: ham meyve

- *erükler dāca çakıl.*

çēl: ufak ve sert kırıntı

- *bi gısım çēl duz getür.*

çīn: göğüs

- *çīnimden göyneke geçdi.*

çiltan: bir böcek cinsi

- *fındīn içi çiltan dolu.*

çortuk: gelişmemiş, kısa (*fortuk* Krş. DS V, 1876)

- *allōda iki çortuk cevüz ācım varıdı.*

çötüre: taşlarla oynanan bir oyun

- *çocūkan camıyanda çötüre oynuyoduk.*

dīlcuk: küçük toparlak hâlinde olan

- *gözünden dīlcuk dīlcuk yaş dökdü.*

dozura: bir kılkanatlı böcek cinsi (*dozirik* Krş. DS IV, 1569 'gece ses çıkartarak uçan iri bir çeşit kelebek')

- *camı gapat da içeri dozura girmesin.*

dūlek: küçük, ham kabak

- *bostanda inēm iki dūlēmi yemiş.*

eten: hayvandan doğum sonrası düşen doku

- *hayvan dā etenini düşüremedi.*

felken: gevşemiş, bolarmış nesne

- *yayın ipi felken gibi oldu.*

fōlacak: bütünüyle, ansızın

- *çuvalın götü yırtıldı fındık fōlacak yere geçdi.*

foruk: meyve ağaçlarına insan ve hayvan çıkmaması için ağacın gövdesine sarılan diken

- *kireze foruk dakmışlar.*

galtan camış: besili camış

- *seni gidi galtan camış.*

gamaz garga: büyük siyah karga

- *gamaz garga gibi başımda ne bekliyon.*

gapdaç: su gözesinde suyu toplamaya yarayan küçük yapı

- *gapdacı eyi gapat da sūlūk girmesin.*

garōra: bunalım

- *beni dün gece garōra basdı.*

gatır götū: bir elma cinsi

- *gatır götünü silkedin mi?*

gorsōç: kömür gibi olmuş, yanmış

- *patatisler sobada gorsōç olmuş.*

gödelek: çamaşır döğmeye yarayan ağaç sopa

- *bu gödelē nerden buldun?*

götdeş: yakın arkadaş, kafadar

- *gine götdeşlar bi ariye gelmiş.*

göz: yarı veya az açık, tam dolmamış (koğuz Krş. DS VIII, 2903-2904)

- *tencerenin āzını göz bırakma.*

gürün: eğretilti otu

- *bıyı uç yük gürün getürebildim.*

hēri: bir ünlem ifadesi

- *ne yapdın bōle, hēri sen de bā!*

hök: kendini beğenmiş kimse

- *unun babası hök bi adam.*

hökelā: ukala

- *garşımda hökelā hökelā durma.*

huluç: eski püskü ağır atıntı kalın kumaş

- *eyniye bu huluçları niye géydin.*

kēyfanı: kocakarı (keyfam Krş. DS VIII, 2779)

- *kēyfanı kēydürür, ocak başına çödürür.*

- *galdirik gaynar, kēyfanı oynar.*

kēyiş: bir hakaret sözü

- *u kēyişi ben eyi bilürüm.*

léftir: bir hakaret sözü

- *léftir gine yapdı yapacānı.*

mardabaş: yaramaz, huysuz

- *ne mardabaş çocukları var.*

mēkli: sevdalı

- *mēkliler gibi arkā bakıp durma.*

örō: sırık

- *örōyu omuzlamış neriye gidiyon.*

ōsō: ucu yakılarak köz hâline getirilmiş dal

- *eskiden gece ōsōyunan yola çıkarduk.*

palan: sıradan bez veya kumaş

- *bütün parā bu palanlara mı verdin?*

pipil: bir hamur tatlısı

- *dün āşam bi tencere pipil yapdım.*

pocga: yaramaz çocuk veya genç

- *u pocga gine ne yapmış?*

pür: iğne yapraklı bir ağaç cinsi

- *seni pür ācının altında bekliyorum.*

sınōç: deneme aracı

- *benim de sınōcum buyudu.*

sırsıl: esnek çubuk

- *çocā sırsılınan vurmuş.*

sīrtmaç: çoban

- *on sene sīrtmaçlık yaptım.*

somat: sofrası, ziyafet

- *canın somat mı istiye?*

şırāhna: aşırı kilolu

- *görmiyeli beri şırāhna olmuşun.*

takaçlama: özellikle kara lahanadan yapılan susuz bir yemek çeşidi

- *bōn takaçlama yedük.*

teküz: tam, yolunda

- *bütün işleri teküz nası olsa.*

tıynuk: şüpheci

- *u her zaman bōle tıynuk mu?*

ürüsüm: ısrar etme, üzerine düşme

- *evelden kızlar bā çok ürüsüm éderdi.*

yelemük: ince elbise

- *bu sōkda éynindeki bu yelemük göynek ne?*

yepelik: bir ot cinsi

- *danalarımā bi gucak yepelik getürdüm.*

zabun: hasta, zayıf

- *gırkı çıkana gadar çok zabunudu.*

B. Fiiller

bōkele-: hayvanların hızlıca koşması

- *inekler baççıye aşşā bōkeledi.*

buy-: üşümek

- *bıyıkı gibi hēç buymadım.*

çoraşla-: bir yerden başka bir yere kabaca taşımak

- *atın ölüsünü çoraşlāp deriye atdılar.*

dōyne-: çiğnemek

- *çocuklar hergi dōynemiş.*

foru-: korumak, sakınmak

- *bizi köpekden foru.*

garakla-: cevizi yeşil kabuğundan ayıklamak

- *zabahdan bēri bi gödük cevüz garakladuk.*

geç-: şikayet etmek

- *seni babā geçerim.*

gū-: iyice kuruyup tutuşacak hâle gelmek

- *ataşa dā fazla yanaşma aban éyi gine güvdü.*

güy-: güvenmek, dayanmak, aldanmak

- *ben onun güler yüzüne güydüm.*

İ-: bol miktarda meyvenin ağaçta olgunlaşması

- *bu sene armutlar ācında İdi.*

kehne-: bitkin düşmek

- *yazın ısıcānda yokuş okarı kehnedim.*

manyol-: batmak, yok olmak

- *bizim dibek daşı manyolmuş.*

sav-: meyve zamanı geçmek, su yatağını değiştirmek

- *dutlar bu sene erken savdı.*

- *derī savıp balıkları dutduk.*

süvel-: çıkıntı oluşmak

- *annında goca bi çiban süveldi.*

todar-: küsmek, küskün bir tavır sergilemek

- *beni görinci todarıp gétđi.*

tösle-/tös et-: saçı tam ortadan ikiye ayırmak

- *saçī düzgün tös etmemişin.*

urun-: acıyla salınmak

- *gannımın ārısından urunup durdum.*

uval-: ağlamaktan nefessiz kalmak

- *beşikden düşen çocuk ālī ālī uvaldı.*

yos-: kazımak, iyice sürtmek, çok yormak

- *çimeni gazmīnen éyice yosdum.*

C. Deyimler

ac davun: bir beddua sözü

- *āziğā ac davun çıksın.*

buğaz ārū: boğazına düşkün

- *gine acıkdın mı buğaz ārū?*

cīr etmek: yerinmek, derinden derine üzülüp hırslanmak

- *ne cīr edip duruyon?*

çīn çekmek: garip, zavallı bir durumda olmak

- *herkesin içinde çīnini çekip duruyodu.*

gılōlanmak: kendini beğenmek

- *boşuna gılōlanıp durma.*

gōsümek: iç çekmek, özlemek

- *ēllere bakıp gōsüdüm durdum.*

gücük kepçe: her işe karışan kimse

- *gücük kepçe araya girmese olmaz.*

hampalaşmak: laubali bir şekilde karşılıklı olarak arkadaşça tavırlar sergilemek

- *oturmuş hampalaşıp duruyollarıdı.*

İmiş yîmiş: çok fazla/kötü kokmuş

- *çamaşullar İmiş yîmiş.*

mırî gırlmak: hayal kırıklığına uğramak, üzülmek

istedünü alamînci mırî gırıldı.

somat dizmek: ziyafet düzmek

- *sâ somat mı dizelim?*

süllü sâli: çok süslenen kimseler için kullanılan bir ifade

- *süllü sâli düne gétmiş.*

tanâs gafa: bir hakaret sözü, kalın kafa

- *vay seni tanâs gafalı!*

tıstıllamak: bir insan veya hayvanı gizlice harekete geçirmek, dolduruşa getirmek

- *seni bôle kim tıstılladı.*

tös tös gétmek: kinle ağır ağır yürümek

- *yola dörü tös tös gediye.*

üç otuz yaşında: yaşın ilerlemiş olduğunu bildiren bir ifade

- *üç otuz yaşına demiş.*

yılık göz: şaşı göz

- *yılık göz gine geldi.*

Derleme Sözlüğü'nde Anlamları Farklı Olan Kelimeler

A. İsim Soylu Kelimeler

ala takaç: ala karga (Krş. DS I, 189 'ağaçkakan kuşu')

- *iki dene ala takaç vurmuş.*

annak: açık, görülebilen yer (Krş. DS I, 276 'karşı, ön taraf')

- *seni göremiyom, annâma gel.*

cıdık: hile, oyun Krş. DS III, 896 'karlı günlerde kuş yakalamak için çubuktan yapılmış bir çeşit tuzak')

- *işin cıdını öğrenmişin.*

cıftır: titiz, zor beğenen (Krş. DS III, 897 'küçük, zayıf, ince')

- *u çok cıftır, bizi bēnmez.*

cılmuk: yumuşak, sertliği kaybolmuş nesne, meyve veya sebze (Krş. DS III, 914 'çok sulu')

- *patatisler dondan cılmuk olmuş.*

civek: küçük (Krş. DS III, 988 'küçük taneli, siyah yabanî üzüm')

- *bu sene gōsdiller çok civek oldu.*

gāruk: gururlu bir şekilde hareket eden kimse (Krş. DS VI, 1881 '1. yaşlı büyük ağaç, 2. kolay kırılan şey')

- *u gāruk gine burdan geçdi.*

gılık: hamurdan yapılan bir yiyecek, krep (Krş. DS VI, 2043 '1. bir çeşit küçük mantar, 2. keçi yavrularını çağırma ünlemi')

- *nenem bize gılık bişüdü.*

mıtırık: cimri (Krş. DS IX, 3193 'geveze')

- *çok mıtırık bi adamıdı.*

simil simil: gizli gizli, sinsice (Krş. DS X, 3636 'simil: aptal')

- *biraz evel buralarda simil simil geziyodu.*

similcen: gizlice iş yürüten, kendini gizleyen kimse (Krş. DS X, 3636 'simil: aptal')

- *ne similcen birisin?*

takaz: duvarda üzerine bir şey konulabilecek çıkıntı (Krş. DS X, 3807 'kayıklardaki eğri ağaç')

- *lambî takaza goy.*

teltük: pürüz, engel (Krş. DS X, 3873 '1. sık sık kaza yapan, dikkatsiz, sakar, 2. sallanarak, dengesiz yürüyen kimse'; ayrıca Krş. DS X, 3872 'teltik: dolaşık, karışık, yanlış')

- *éyi bak da bi teltük galmasın.*

uzluma: rast gele iş veya hareket (Krş. DS XI, 4053 '1. masal, 2. ahmak')

- *uzluma gonusup durma.*

yoka: ince, sığ (Krş. DS XI, 4287 'yufka ekmek')

- *gölün burası çok yoka.*

B. Fiiller

çav-: ansızın/anlık görünmek (Krş. DS III, 1094 'güneş doğmak')

- *uzakdan gözüme çavdı.*

çüğe dur-: ayağa kalkmak, ayakta durmak (Krş. DS III, 1278 'yeni yürümeye başlayan çocuk birkaç saniye ayakta durmak, tay durmak')

- *çüğe durdün yerde yemek yeme.*

ıy-: ezip yaymak, çözmek (Krş. DS VII, 2498 'dokuma tezgâhında halı kilim vb. şeylerin iplerini yerleştirmek, germek, ip çözmek')

- *erükler ayâmın altında ıyıldı.*

os-: aldanmak, kanmak (Krş. DS IX, 3291 'yorulmak')

- *sözüğe osdum da buriye gadar geldim.*

Sonuç

Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğünde Ordu ilinden derlenen 4310 madde başı kelime yer almaktadır. Bu kelimelerin büyük bir bölümü Ünye bölgesinden derlenen kelimelerdir. Ulubey ilçesi ve köylerinden derlenen yaklaşık 450 kelime de bu sözlükte yerini almıştır.

Ordu ili Ulubey ilçesi Yukarıkızıl köyünden kaynak kişilerden yapılan derleme sonucunda *Derleme Sözlüğü'nde* bulunmayan 61 isim soylu, 19 fiil, 17 deyim olmak üzere 97 madde başı kelime; aynı zamanda sözlükte yer alan ancak anlamları farklı olan 15 isim soylu, 4 fiil olmak üzere 19 madde başı kelime tespit edilmiştir. Tespit edilen bu kelimelerle *Derleme Sözlüğü'nü* zenginleştirme amaçlı katkı verilmiştir.

Ağız çalışmaları göstermektedir ki; köklü bir tarihe ve geniş kullanım alanına sahip Türkçe, bu birikimlerini geleceğe taşıyarak zengin söz varlığına ulaşmakta, bu zenginliğini geniş ve canlı bir ifade gücüyle halen ağızlarda yaşatmaktadır.

Bu tarz çalışmalar, Ordu ilçe ve köylerinde daha kapsamlı yapılmalı ve böylece bölge ağızlarında yaşatılan ancak yazılı kaynaklara geçmeyen ya da kaynaklara farklı kullanım alanlarıyla geçen pek çok kelimenin tespiti sağlanarak Türkiye Türkçesi ağız çalışmalarına katkı verilmelidir.

Kaynakça

A. Yazılı Kaynaklar

Baş, M. (2012). *Ordu Yöresi Tarihi*. Ordu: Ordu Belediyesi.

Türk Dil Kurumu (1963-1981). *Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü I-XII*. Ankara: Türk Dil Kurumu.

Gülensoy, T. (1999). Ağız Araştırmalarının Bugünkü Durumu. *Ağız Araştırmaları Bilgi Şöleni* (9 Mayıs 1997). Ankara: Türk Dil Kurumu, 16-21.

Karahan, L. (1999). Ağız Araştırmaları Alanında Yapılması Gereken Çalışmalar. *Ağız Araştırmaları Bilgi Şöleni* (9 Mayıs 1997). Ankara: Türk Dil Kurumu, 24-28.

B. Derleme Yapılan Kaynak Kişiler

Abdullah Gençosmanoğlu, Yaş: 85, Mesleği: Emekli İmam, Eğitim Düzeyi: Lise
Hatun Gençosmanoğlu, Yaş: 81, Mesleği: Çiftçi, Eğitim Düzeyi: Okuma-yazma bilmiyor.
Ayşe Eren, Yaş: 67, Mesleği: Çiftçi, Eğitim Düzeyi: Okuma-yazma bilmiyor.
Ayşe Baybaba, Yaş: 66, Mesleği: Çiftçi, Eğitim Düzeyi: Okuma-yazma bilmiyor.
Mehmet Eren, Yaş: 63, Mesleği: Çiftçi, Eğitim Düzeyi: İlkokul

Summary

From the mid-19th century to the present day, a number of studies have been carried out which have the feature of compilation, examination, comparison and classification. The Anatolian oral studies, which started with the leading studies of some foreign scholars about some city and town dialects, continued with the labour and leadership of Ahmet Caferoğlu in the first quarter of the Republic period. In the following years, thanks to the studies of scholars as Selahattin Olcay, Turgut Günay, Ahmet Bican Ercilasun, Tuncer Gülensoy, Hamza Zülfikar, Efrasiyap Gemalmaz, Ahmet Buran, Paki Küçük, Ahmet Günşen, Sadi H. Nakiboğlu, Ayşen Kılıç, Hülya Pilancı, Mükim Sağır and Zeynep Korkmaz in particular, scientific studies in Turkey have developed. By the 21 st century, hundreds of post-graduate studies have been carried out in the districts, towns and villages by restricting the fields and continuing to do so.

These studies were aimed at detecting and recording the words existing in dialects but not written sources. The experiences of the past, the technological opportunities that are developing, the institutional support given and the leadership of the linguists who devoted their lives to this field have advanced the compilation studies today. In addition to that, as a result of the activities that the Turkish Language Association has carried out in this area, oral dialect researches have gained a significant importance. Words that were determined first with the 12-volume Compilation Lexicon and transferred to the common ground under the name of Türkiye Türkçesi Ağzları Sözlüğü were recorded. Derleme Sözlüğü, which was prepared between the years 1963 and 1981, contains more than a hundred thousand lexemes which are located in Anatolian dialects in that period. However, it is also a fact that many words that have never entered this dictionary or have different meanings than the existing meanings in the dictionary continue to be used in the dialects. In this direction, numerous scientific studies carried out in recent years have contributed to the Derleme Sözlüğü.

It is crucial to note that these studies are significantly important and that there are many unregistered words in Anatolian dialects that are not compiled. With the compilation studies to be done in this direction, Turkish vocabulary will be enriched. In the Derleme Sözlüğü, there are 4310 headwords gathered from Ordu province. Most of these units are words compiled from Unye region. About 450 words compiled from towns and villages of Ulubey were also included in this dictionary.

The history of Ordu which is a region in the area of central Black Sea dates back to the b.c.e. In Ordu, along with many works from the historical period in question, archaeological finds such as Esatlı inscriptions and the Kurul fortress which are discovered through the archaeological works and studies carried out in recent years shed light on the history.

It is documented that Ulubey district of Ordu province is related to Sevdeşli village in the 15th century and then it is named as Nahiye-i Ulubey according to the records of Tahrir Notebooks of 1547 and 1613 and became a district in the year of 1958.

In the present study, units which are found in the dialect of Ulubey district Yukarıkızılın village in Ordu province and which are either not included in the compilation dictionary in any shape or form or are included with a different meaning are given by being categorized under the title "Derleme Sözlüğü'nde Bulunmayan Sözcük ve Deyimler" and "Derleme Sözlüğü'nde Anlamları Farklı Olan Kelimeler".

97 headwords and phrases are included under the title "Derleme Sözlüğü'nde Bulunmayan Kelime ve Deyimler" with the sub-head "İsim Soylu Kelimeler", "Fiiller" and "Deyimler" and 19 headwords are included under the title "Derleme Sözlüğü'nde Anlamları Farklı Olan Kelimeler" with the same sub-heads.

It has come to the conclusion that many words and phrases compiled from the mouth of the Ulubey district of Ordu province Yukarıkızılın village should be identified because they are mostly consist of words and idioms that are not included in the Compilation Dictionary.